

Iskaja vsak četrtak in velja s poštno vredn. ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 12 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravitelstvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1.50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravitelstvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije s poštnine proste.

Čekovni račun poštnega urada Ljubljana 10.603. Telefon interurb. št. 118.

27. številka.

MARIBOR, dne 18. junija 1925.

59. letnik.

Proti zapostavljanju zadružništva.

(Govor poslanca Vlad. Pušenjaka v seji Narodne skupščine dne 6. junija 1925.)

Predloženi zakonski načrt je peti načrt zakona o kmetijskih kreditih. Prvi načrt se je izdelal meseca oktobra 1920 in se je o njem razpravljalo na zborovanju Glavnega zadružnega saveza meseca decembra istega leta v Zagrebu. Drugi načrt je izdelal takratni poljedelski minister g. dr. Jankovič meseca marca l. 1921. Tretji načrt se je izdelal na prvem in edinem zborovanju kmetijskega sveta od 11. do 17. decembra 1921. Četrti načrt se je izdelal lansko leto na anketi strokovnjakov, ki se je vršilo dne 13. in 14. septembra. Peti načrt je sedanjí načrt, ki je bil predložen meseca aprila letošnjega leta narodni skupščini v razpravo.

1. Zakaj je potreben zakon o kmetijskem kreditu?

Izmed vseh teh petih načrtov je edino četrti načrt, ki se je izdelal lansko leto na anketi kmetijskih in zadružnih strokovnjakov, ki odgovarja zahtevam in potrebam kmetijstva, ki odgovarja zahtevam in potrebam organiziranega zadružništva.

Hvalevredno je, da je vlada predložila načrt zakona o kmetijskih kreditih. Vlada se je vendar enkrat zavedla, da je treba za kmetijstvo nekaj storiti. Kmetijski stan, ki obsega 80 odstot. prebivalstva v naši državi, ni samo stan, ki prideluje živež za domače prebivalstvo, ampak proizvaja kmetijske pridelke v taki množini, da baš izvoz kmetijskih pridelkov pripomore do aktivne trgovinske in plačilne bilance in do izboljšanje naše valute. Naloga naše države je, da skrbi za to, da kmetijski stan napreduje in da budno pazi in prepreči vse, kar bi moglo poslabšati položaj kmetijskega stanu. Druge moderne države gledajo posebno na to, da se kmetijski stan preveč ne zadolži in ako se že zadolži, da poiščejo sredstva in način, kako bi se dosegla razbremenitev tega stanu.

Nepobitno dejstvo je, da leze danes kmetijski stan v dolgove. Med vojno in prva leta po vojni so se v nekaterih pokrajinah kmetje res rešili dolgov. Od leta 1923 naprej pa so primorani se z nova zadolževati. Vzroki za to so različni. Ti so: Slabe letine, povzročene vsled suše, povodnji in toče, nadalje vinska kriza, poleg tega pa še slaba gospodarska, valutna, finančna in davčna politika sedanje vlade.

Gospod finančni minister vedno s ponosom povdarja, da se je dvignil kurz našega dinarja. Vidimo pa, da notranja vrednost dinarja ne odgovarja njegoví kur-

zni vrednosti. Posledica zvišane kurzne vrednosti dinarja je, da je omogočen izvoz kmetijskih pridelkov iz naše države, da počiva trgovina z živino, lesom itd., da torej naš kmet, katerega glavne in skoro edine dohodke tvori skupček za les in živino, ne dobi teh dohodkov in da je radi tega primoran se zadolževati.

2. Predloženi načrt zakona je nesprejemljiv.

Predloženi zakonski načrt nas ne zadovoljuje in bo dosegel svojega cilja. Kajti v tem zakonskem načrtu se ni upoštevalo mnenje strokovnjakov, se ni upoštevalo večkrat izraženo mnenje strokovnih organizacij kakor na primer mnenje Glavnega zadružnega saveza, Zadružnih zvez in Kmetijskih družb. Ni se oziralo na izkušnje drugih držav, ne na uspehe in neuspehe drugod, temveč se je enostavno kopiral francoski sistem. Francoski sistem, ki ni baš najboljši, se ni sprejel iz gospodarskih razlogov, temveč iz čisto drugih vzrokov.

Temeljno načelo za ustvarjanje organizacij, ki bi naj služile kmetijskemu kreditu, bi moralo biti sledeče: Ustanove naj se organizacije na podlagi privatne inicijative in država naj da samo potrebno podporo. Tudi kaj vidimo, da se ustvarja zavod, ki bo odvisen od vlade, privatna inicijativa pride šele na drugem mestu v poštev.

Glavne hibe predloženega zakonskega načrta

so sledeče: Obstoječe kreditne zadruge se potiskajo na stran, kreditne zadruge se oddvajajo od dosedanjih Zadružnih zvez in se ogrožava njih obstoj. To moramo obžalovati tem bolj, ker so obstoječe kreditne zadruge pionirji in temelji vsega drugega zadružništva. Namesto, da bi se obstoječe kreditne zadruge sprejele kot temelj vsega zadružništva, se pa ustvarja nova vrsta kreditnih zadrug. Temu se moramo naravnost čuditi, kajti člen 29 naše ustave jasno pravi, da mora država podpirati nacionalno zadružništvo. Namesto, da bi država te zadruge podpirala, pa vidimo, da se hoče obstoječe zadružništvo polagoma uničiti. Takemu postopanju se moramo čuditi tembolj, ako proučimo dosedanje delo in uspehe obstoječih zadrug. Po statistiki iz leta 1922 imamo v naši državi 4783 zadrug in med temi 2726 kreditnih. Te zadruge so včlanjene v 24 Zadružnih zvezah in štejejo gotovo, ako upoštevamo naj-novejše podatke, konec leta 1924 okrog 800.000 članov. Tem zadrugam se je posrečilo, da so si pridobile na deležih in rezervah okrog 34 milijonov dinarjev lastnega kapitala in po podatkih koncem leta 1924 okrog 600 milijonov dinarjev vlog. Kaj se da doseči s smotrenim delom na podlagi privatne inicijative, nam posebno jasno dokazuje Slovenija. Slovenija nam nudi dokaz, da daje trajno pomoč kmetijstvu izobrazba, orga-

nizacija in varčevanje. Mala Slovenija je štela koncem leta 1924 okrog 900 zadrug, ki imajo okoli 150.000 članov. V Sloveniji pride na vsako kreditno zadruge okrog 200 članov. Te zadruge so s svojim delom dosegle take uspehe, da so znašale koncem leta 1924 hranilne vloge 400 milijonov dinarjev in vse to brez državnega prispevka.

Da so te zadruge velikega pomena za kmetijstvo

v Sloveniji, je najboljši dokaz to, da so zahtevale v primeri z obrestno mero drugih denarnih zavodov in bank tako nizke obresti od posojil, da je naše ljudstvo pridobilo lansko leto samo na obrestih nič manj kot 20 milijonov dinarjev. Ako bi ne bilo v Sloveniji teh kreditnih zadrug, ki so se osnovala samo po privatni inicijativi in ako bi morali naši kmetje najemati posojila pri bankah in pri drugih mestnih denarnih zavodih, bi bili morali, kot rečeno, plačati lansko leto 20 milijonov dinarjev več obresti.

S tem novim zakonskim načrtom se naravnost izigrava zadružni zakon. Namesto, da bi se izdelal zadružni zakon za celo državo, s katerim bi se naše zadružno zakonodajstvo poenotilo, pa dobimo zakon, ki bo povzročil še večje zmede. Razne oblasti bodo prišle v zadrugo, ali naj razsojajo po predpisih obstoječih zadružnih zakonov, ali pa po določbah zakona, ki nam je sedaj predložen in ki vsebuje tudi določbe, ki spadajo v okvir zadružnega zakona.

Čudimo se, da se ustanovljajo nove zadruge, ker vemo, da so se obstoječe zadruge prav dobro obnesle. Slišali smo že v odboru in tudi v plenumu narodne skupščine, da se priporoča zadružno načelo, toda vkljub temu se hočejo ustanoviti nove zadruge, katerih cilj je ta, da delajo na škodo obstoječih zadrug.

Zadružni princip: samopomoč, samouprava in lastna odgovornost

se omalovažujejo. Omalovažujejo se pa tudi vzgojni in moralni cilji zadrug na ljubo političnim interesom. Nove zadruge, kakor jih zamišlja predloženi zakonski načrt, imajo samo ime in znak zadružništva, obenem pa se jim nalaga politična naloga. Ne vem, ali zasluži zadružništvo tako zahvalo za svoje 30 letno delo, tekomo katerega so bile zadruge edine, ki so pomagale našemu kmetu, da se je mogel gospodarsko dvigniti na sedanjo višino. Ali je bila dana potreba za ta atentat na zadruge? Ali je gospodarsko opravičeno in koristno, da se dobro izkušene organizacije spravljajo v nevarnost in se pričakujejo uspehi od nekih novih ustanov brez izkušnje, brez prakse in predvsem brez zadostnih sredstev? Nastane vprašanje, ali niso zadružne zveze, ustanovljene vsled gospodarskih razmer in potreb rešile

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

[Francoski spisal Brokmann-Chairian; preložil Al. B.

II. nadaljevanje.

In zdaj sem videl, da Rusi v sklenjenih kolonah dirjajo proti nam.

»Prvi red . . . na kolena . . . nizko bajonet!« je ukazal general. »Gotovol!«

Ker je bil Cebedej pokleknil, sem stal pravzaprav v prvi vrsti. Zdi se mi, kakor bi videl še zdaj, kako ta gruča konj in Rusov, ki se s sabljo v roki sklanjajo naprej vrši proti nam v polnem bojnem redu, in kakor bi slišal še vedno, kako general za nami veleva mirno kakor na vežbališču:

»Pozor na ukaz: streljaj! — Pomeri . . . Streljaj!«

Vsi štirje štirikotniki so ustrelili naenkrat — zdelo se mi je, kakor bi se nebo podiralo na nas. Komaj se je bil dim nekoliko razvlekel, smo videli, kako so Rusi dirjali nazaj. A zdaj so grmeli naši topovi in krogle so bile hitrejše od konj.

»Nabijte!« je ukazal general. Menda še nikdar v svojem življenju nisem občutil takega veselja.

»Evo jih, beže!« sem rekel sam pri sebi.

In od vseh strani je jeknil klic: »Živio cesar!«

V svojem veselju sem kričal z drugimi vred. To je trajalo kako minuto. Potem so se kareji zopet premaknili — že smo mislili, da je vse končano. Ko pa smo bili še čisto do tristo korakov oddaljeni od grupe, je nastal grozen vršč. In general je velel drugič:

»Stoj! . . . Na kolena . . . Nizko bajonet!«

Rusi so kakor piš pripeljali iz globeli, da bi navalili na nas. Prišli so vsi skupaj: zemlja se je tresla pod konjskimi kopiti. Povelj ni bilo mogoče več slišati, a prirojeni

razum francoski nam je veleva, da moramo streljati v mno žico, in tako je pričel pokati četni ogenj kakor drobenje bobnov pri paradah. Kdor tega ni slišal sam, si tudi predstavljal ne more kaj takega. Nekaj Rusov je prišlo prav do nas: videlo se je, kako so se vzravnavali v dimu, takoj nato pa zopet ni bilo videti ničesar.

Nekaj minut smo neprestano nabijali in streljali, nato pa je hrup prevpil rezki glas generala Chemineaua, ki je veleva prenehati s streljanjem.

Skoro si nismo upali slušati; vsak je hitel, da je ustrelil še enkrat. Ko se je bil dim razpršil, smo videli, kako je na nasprotni strani grupe konjenica dirjala v breg.

Takoj nato so se razdelili štirikotniki in prodirali smo v kolonah. Bobni so klicali k naskoku, topovi so grmeli.

»Naprej! . . . Naprej! . . . Živio cesar!«

Cez kupe konj in ljudi, ki so se še zvijali po tleh, smo korakali v grapo ter na oni strani proti Weissenfelsu plezali zopet navzgor. Kozaki in lovci, s torbicami za patrone na hrbtu, pa so dirjali pred nami, kar so mogli: bitka je bila dobljena!

A tisti hip, ko smo se bližali mestnim vrtom, so se njih topovi, ki so jih vlekli s sabo, ustavili za nekimi vrtom ter nas obsipali s krogli. Ena je saperju Merlinu razdrobila nogo in mu odtrgala glavo. Saperskega korporala Thomeja je zadelo v nogo, da so mu jo zvečer v Weissenfelsu morali odrezati. Zdaj smo pričeli teči, kajti čim prej dospoš, tem manj časa imajo oni za streljanje — to je raz umel vsakdo izmed nas.

Slednjč smo skozi žive meje, vrtove in hmeljeve droge na treh krajih prodrli do mesta. Maršal in generali so prihajali za nami. Naš polk je prišel noter skozi topolov drevored, ki je držal ob pokopališču; ko smo prišli na trg, je po glavni cesti primarširala druga kolona.

Tam smo se ustavili in maršal je nemudoma odposlal sedemindvajsete, da osvoje neki most in če mogoče sovražniku zaprov umikanje. Med tem je došel ostanek divizije ter se vrnil na trg. Župan in svetovalci Weissenfelsa so že stali na pragu mestne hiše, da nas pozdravijo kot dobrodošle.

Ko smo vsi zopet stali v vrstah, je maršal knez Moskovski zajahal na fronto ter nam zaidkal z veselimi obrazom:

»Tako je prav! . . . to mi je všeč! . . . Zadovoljen sem z vami! . . . Cesar naj zve, da ste se vrlo držali! . . . Vrli dečki ste!«

Ko mu je rekel general Souhan: »Dečki se bodo naredili!«, je rekel:

»Seveda, to je že v krvi, v krvi!«

Kar se mene tiče, sem bil ves srečen, da v bitki nisem iztaknil ničesar.

Bataljon je do drugega dne ostal v Weissenfelsu. Nastanili so nas pri meščanih, ki so se nas bali: ter nam dali vse, kar smo zahtevali. Zvečer so prišli nazaj sedemindvajseti ter bili nastanjeni v starem gradu. Zelo smo bili utrujeni. Ko smo bili popušili nekaj pip in se pogovorili o svojih junaštvih, smo jaz, Cebedej in Klipfel v delavnici mizarjevi legli spat na oblance ter ležali do polnoči, ko je nas zopet trobenje pozvalo k zbiranju. Zopet smo morali vstati. Mizar nam je dal žganja in odrinili smo. Deževalo je, kot bi iz škafa lil. Bataljon je prenočeval pred vasjo Kleben, dve uri od Weissenfelsa. Zaradi dežja pa nismo bili posebno dobre volje.

Polagoma so se nam pridružili še drugi oddelki. Cesar je bil prišel v Weissenfels in tretji armadni zbor bi bil moral priti za nami. Ves dan se je govorilo o tem in mnogi so bili tega veseli. Drugo jutro ob petih je bataljon kot predstraža zopet odšel.

Pred nami je bil potok Rippach. Napraviti bi bili morali ovinek, da bi bili prišli do brvi, a mi smo šli kar preko njega. Voda nam je segala do pasu. Ko sem noge vlekel iz blata, sem si mislil: »Ko bi ti bil kdo to povedal prej, ko te je pri gospodu Guldenu včasih bolela glava in si dvakrat na teden menjal nogavice, bi tega ne bil verjell Cloveka doletijo res čudne stvari!«

Ko smo na drugi strani potoka hodili po bičju, smo na višinah na levi strani naleteli na kozake, ki so nas opazovali. Počasi so šli za nami, a si nas niso upali napasti. Zdaj sem izprevidel, da sta blato in močvirje vendar koristna.

Tako smo hodili že dalj kot eno uro. Bil je že velik dan, ko nas je opozorilo silno streljanje s puškami in gromenje topov, da smo se ozrli proti Klebenu. Poveljnik je s konja pazno gledal preko bičja.

To je trajalo precej časa. Narednik Pinto je rekel:

svoje naloge kljub početnim skromnim sredstvom, čemu je potrebno poleg obstoječih 24 Zadrudnih zvez še ustanovljati 33 oblastnih zadrug v oblastih, ki niso primerno sestavljene in kjer se ne vpoštevajo gospodarske razmere. Ali je potrebno, da se za nepotrebne, nove oblastne zadrug določajo novi, ogromni stroški? Na vsa ta vprašanja sledi kratek in točen odgovor.

3. Razlogi za zapostavljanje obstoječega zadrudništva.

Tako postopanje ni gospodarsko, ni modro, je nepravičljivo in ne rodilo dobrih sadov. Za to postopanje se navajajo razni razlogi. Trdi se, da niso vsi kmetje člani obstoječih zadrug. G. dr. Stojkovič je v svoji brošuri, kjer so navedeni ti razlogi, rekel, da se ni treba bati, da ne bi pristopili kmetje k novim zadrugam, če bodo vedli, da dobe tam cenjen kredit. Kdor pozna delo zadrudništva, ve, da bodo kmetje rajši pristopili k obstoječim zadrugam, ako jih bodo potrebe k temu prisilile, kakor k novim zadrugam, ki jih ne poznajo in katerih delovanje je naperjeno proti obstoječim zadrugam.

Druga trditev je ta, da so sedanje zadrug plemensko, versko in strankarsko obeležene. To podtikanje moramo odločno odbiti. Kdo pa sestavlja zadrug? Sestavljajo jih ljudje, ki pripadajo raznim plemenom, veram in strankam, toda kljub temu, da pripadajo ti ljudje raznim veram, plemenom in strankam, se v zadrugah ne razpravljajo nikaka politična, verska ali plemenska vprašanja, ampak se te zadrug pečajo izključno le z gospodarskimi in zadrudnimi vprašanji.

V odboru smo odločno zahtevali, naj se navedejo zadrug, ki bi imele versko, plemensko ali strankarsko obeležje. Toda gospodje iz vladne večine nam niso mogli dati na to nobenega določenega odgovora. Trdili so samo nekaj splošnega, toda nič konkretnega. Kakor se v posameznih zadrugah razpravljajo le gospodarska in zadrudna vprašanja, se isto vrši i v sejah Zadrudnih zvez in Glavnega zadrudnega saveza.

V Glavnem zadrudnem savezu je osredotočeno zadrudništvo cele države.

Tam sodelujejo zastopniki zadrug, ki pripadajo vsem veram, vsem strankam in plemenom. Toda kljub temu, da obstoja ta Glavni zadrudni savez že več kot 3 let, še ni prišlo do nobenega nesoglasja in nasprotja, ampak je vladala vedno največja sloga in so se vedno reševala samo zadrudna in gospodarska vprašanja.

S tem, da se bodo ustanovile nove zadrug, ne bo na zadrudnem polju dosti sprememb in se bo zadrudno delo vršilo tako, kot doslej. V Sumadiji bodo člani zadrug samo Srbi in pravoslavni, v Sloveniji pa sami Slovenci in katoličani. Poudarjati moramo, da so zadrug v posameznih pokrajinah sestavljene iz prebivalstva, ki v dotičnih krajih prebiva. Če prebivajo v tistih krajih Slovenci, so te zadrug pač sestavljene iz Slovencev. Toda radi tega ne more nihče trditi, da so dotične zadrug kakšne plemenske zadrug. Isto tako se ne more trditi, da so zadrug plemenske zadrug, če so slučajno sestavljene iz samih Srbov.

Nadalje se je trdilo, da se Zadrudne zveze izključujejo, ker vse Zadrudne zveze niso sestavljene samo iz kreditnih zadrudnih oblik. Ta izgovor ne velja in priča samo o nepoznanju razmer. Kdor pozna zgovodino zadrudništva, ve, da so kreditne zadrug temelj vsem drugim zadrugam. Brez kreditnih zadrug sploh ni misliti na drugo zadrudništvo. Dokler nimamo dovolj kreditnih zadrug, tudi ni misliti na uspešno delo nabavljal-

ni in produktivnih zadrug. Kreditne zadrug šolajo zadrugarje in je vzpodbujajo k nadaljnjemu zadrudnemu delu. Samo po sebi je umevno, da so članice zadrudnih zvez poleg kreditnih zadrug tudi nabavljalne in produktivne zadrug. Če se enkrat doseže ta cilj, da bomo imeli dovolj nabavljalnih in produktivnih zadrug, potem lahko mislimo na to, da bomo ustanovili posebne Zveze nabavljalnih, produktivnih in drugih zadrug. Če pa sedaj oddvojimo kreditne zadrug od Zvez, se lahko uničijo ne samo nabavljalne, produktivne in druge zadrug, ampak tudi Zveze ter ubije zadrudna misel.

Trdi se nadalje, da bi se s podelitvijo sredstev, katera so določena v predloženem zakonskem načrtu, naložilo nemalo breme in odgovornosti zvezam. Kdor pa pozna delovanje in obseg naših zadrudnih zvez, dobro ve, da je poslovni obseg istih zelo obširen, dobro ve nadalje, da bodo sredstva, katera bi se dobila na podlagi predloženega zakonskega načrta, tako malenkostna, da niti najmanj ne pridejo v poštev pri ogromnih sredstvih, ki so zvezam na razpolago, in da je prazna bojazen, da bi se zadrugam s tem naložilo veliko breme. Poudariti moram, da je največje zlo pri zadrugah pomanjkanje denarja, brez katerega ne morejo vršiti svoje naloge, in da je njihova največja odgovornost skrb za napredek nabavljalnih in produktivnih zadrug.

Predloženi načrt zakona pa v resnici nalaga zadrugam veliko breme in to je politična misija, katero hoče ta načrt zadrugam naložiti. Pravi se, da je naloga zadrug, da se po njih utrjuje narodno edinstvo. Ta namišljena naloga zadrug je pa protivna zadrudnim načelom. Kdor nalaga zadrudništvo politične misije, ne pomisli, da je vprašanje kredita, s kojim se bavijo kreditne zadrug v prvi vrsti gospodarsko vprašanje, vprašanje zaupanja, a ne politično vprašanje.

Trdi se nadalje, da dosedanje zadrug razpolagajo z malimi sredstvi.

Če priznamo, da v nekaterih pokrajinah zadrug v resnici razpolagajo z malimi sredstvi, moramo poudariti, da razpolagajo ipak z nekimi sredstvi, dočim nove zadrug, katere se hoče ustvariti, iz početka ne bodo razpolagale z nobenimi sredstvi. Sicer pa: sredstva, s katerimi sedanje zadrug v nekaterih pokrajinah razpolagajo, niso ravno tako neznatna. V celoti znašajo sredstva dosedanjega zadrudništva okroglo 700 milijonov dinarjev, deloma lastni kapital (deleži, rezerve), deloma hranilne vloge, torej z veliko večjimi sredstvi, kakor jih nudi predloženi zakonski načrt, katera sredstva pa bodo, ako pojde vse po sreči, prišla v prid kmetijstvu šele čez kakih 6 let ali pa še celo pozneje. Mnogo bolj pametno bi bilo, da bi se tem sredstvom, s katerimi razpolagajo sedanje zadrug, pridejala državna pomoč, in uspeh bi bil mnogo večji in sigurnejši, kakor pa da se hoče obstoječe zadrudništvo kratkotalno politizirati v stran. Razni govorniki od vladne strani so povdarjali, da ne mislijo oškodovati obstoječega zadrudništva. Osobito so naglašali, da je po tem načrtu mogoče, da sodelujejo obstoječe kreditne zadrug. Ako pa pogledamo natančneje v načrt sam, vidimo, da se sicer v členu 15 pravi, da se morejo pretvoriti obstoječe kreditne zadrug in da morejo biti deležne kredita, toda pod pogojem, da se jih sprejme kot članice. Nadalje nam pravi ta načrt, da bi se te članice morale — seveda, ako se sprejmejo — ločiti od sedanjih zvez, kar pomenja nič manj, kakor da bi morale dosedanje zveze likvidirati. Razun tega se omalovažuje zadrudništvo

tudi s tem, da se komaj 15 odstot. vsega kredita daje na razpolago ne samo Zadrudnim zvezam, ampak tudi Kmetijskim družbam, da morejo dati kratkoročne in srednjeročne kredite. Mi vidimo, da se hoče kreditne zadrug oddvojiti od dosedanjih Zadrudnih zvez, da se jih s tem uniči, in da se jim hoče dati malenkost samo za to, da se ne bi videlo, da je naperjen boj proti zadrudništvu. Sistem, ki se predlaga, se ni obnesel niti na Francoskem, kakor smo že slišali iz ust raznih govornikov, ki so naglašali, da je tam komaj 3 odstot. vseh samostojnih gospodarjev včlanjenih v od vlade ustanovljenih zadrugah, dočim je v Nemčiji, kjer je zadrudništvo na podlagi privatne vsposbude visoko razvito, 40 odstotkov vseh gospodarjev združenih v zadrudnih organizacijah.

Pivko glasuje proti znižanju davkov.

Naši poslanci obračunali s Pivkom.

Beograd, 14. junija 1925.

Pivko, poslanec samostalne-demokratske stranke, je pokazal zopet svojo pravo barvo. V soboto, dne 13. junija, je v narodni skupščini glasoval proti našemu predlogu za znižanje davkov in taks. S tem je pokazal, da mu je ljubši Pašič, nego slovensko ljudstvo.

Da bodo naši ljudje vedeli, kako »dela« Pivko v Beogradu za Slovenijo, opišem slučaj od dne 13. junija čisto natančno, kakor se je zgodil.

Za znižanje in omilenje dohodnine.

Naš poslanec Ivan Vesenjajek je s svojimi tovariši izdelal načrt zakona, po katerem bi se dohodninski davek znižal, oziroma pri malih in srednjih posestnikih, obrtnikih in drugih sploh odpravil. Predlog se je glasil tako, da bi se odmerilna višina dohodkov (eksistenčni minimum) zvišala od 5000 na 20.000 dinarjev. Tako bi mali in srednji davkoplačevalci bili oproščeni dohodnine. Nadalje bi se po tem predlogu tudi lestvica za odmero dohodnine spremenila iz kronске v dinarsko veljavo, kar bi pomenilo, da se dohodninski davek pri vseh, ki bi ga še morali plačevati, zniža za štirikrat.

Desetek (prenosnina) se mora znižati.

Drugi predlog Vesenjajkov in tovarišev pa je zahteval, da se preuredi plačevanje desetka (prenosnina, procentov) pri kupoprodajnih in prevzemnih pogodbah za kmetijska posestva. Načrt našega zakona je določal, da se desetek za kmetijska posestva zniža na 2%, a pri predajnih pogodbah med ožjimi sorodniki, t. j. med možem in ženo, starši in otroci, med brati in sestrami, pa se naj desetek pri vrednosti do 800.000 kron sploh zbrise (odpravi).

Vsi poštenomisleči poslanci podpisali naš predlog.

Ta dva zakonska načrta so podpisali vsi poslanci Slovenske ljudske stranke, nadalje nekateri Hrvati, Bosanci-muslimani in celo pošteni Davidovičevi srbski poslanci. Poslanec Vesenjajek utemeljuje predlog. — Minister proti.

V soboto se je o Vesenjajkovih predlogih v narodni skupščini govorilo in glasovalo. Ker je dohodninski davek in desetek v Sloveniji naravnost neznosni, smo poslanci Slovenske ljudske stranke zahtevali, da se prizna našim predlogom nujnost, t. j. da se mora o njih takoj razprav-

»Divizija prodira in naskokuje.«

Tudi kozaki so napejali ušesa in izginili šele čez eno uro. Potem smo videli, kako je divizija po ravnini na desni prodirala v kolonah in gnala pred sabo rusko konjeničstvo.

»Naprej!« je zaklical poveljnik.

Pričeli smo teči, ne vedoč zakaj, vedno naprej ob potoku, dokler nismo prišli do starega mosta, kjer sta se zlivali Rippach in Grune. Na tem kraju bi bili morali zadržati sovražnika, a kozaki so že opazili našo zvižajo: vsa njih krda so se umaknila čez Gruno preko plitvine. Ko je divizija prišla do nas, smo zvedeli, da je maršala Bessieresa ubila topovska krogla.

Nato smo zapustili most in se nastanili pred vasjo Gørschen. Splošno so govorili, da velika bitka ni več daleč, in da je bilo vse, kar se je zgodilo do zdaj, le mala predigra, da se poizkusi, se li novinci dobro ponašajo tudi v ognju. Po tem si vsakdo lahko predstavlja misli, ki so morale obhajati pametnega človeka, ki je bil proti svoji volji v takem položaju in med tako brezskrbnimi ljudmi, kakor so bili Fürst, Cebedej in Klipfel, ki so bili prav dobre volje, kakor da bi jim taki dogodki mogli prinesiti kaj drugega, nego strele iz pušk, udarce sabelj in rane od bajonetov.

Ves dan in celo po noči sem mislil na Katarino in prosil Boga, naj čuva moje življenje ter mi ohrani roke, ki so potrebne siromaku, da si lahko zaslužim vsakdanji živež.

XIII.

Na hribu pred Gross-Gørschenom so zapalili ogenj, v vas pa je odšel oddelek ter pripeljal s sabo kakih šest krav za kuhno. Bili pa smo tako trudni, da nas je mnogo manj spalo nego jedlo. Med tem so prihajali vedno novi polki s topovi in streljivom. Proti enajsti uri je taborilo na griču deset do dvajset tisoč, v vasi dva tisoč mož — cela divizija Souhamova. General in njegovi ordonančni častniki so stanovali v velikem mlinu na levi poleg rečice, katero imenujejo »Plavni potok.« Straže so stale kroginkrog griča v strelni daljavi vsakebii.

Vsled hudega napora sem nazadnje zaspal tudi jaz, pa sem se čez eno uro zopet prebudil, kajti za nami proti

tisti cesti, ki se pričinja pri starem mostu pri Poserni ter drži od Lützena in Lipskega, sem slišal ponoči silen hrup, drdranje vozov, topov in vozil s smodnikom, ki je prihajalo skozi nočno tiho zdej glasneje, zdej tiše.

Narednik Pinto ni spal. Pušil je pipo in si pri ognju sušil noge. Vsakokrat, ako se je zganil ta ali oni, je hotel govoriti.

»Kaj je, rekrut?« je vprašal.

A vsakdo se je delal, kakor da ga ne čuje, se zevaje prevalil ter znova zaspal.

V zvoniku v Gross-Gørschenu je udarilo šest, ko sem se vzbudil. Vsled hoje po močvirju so mi bile kosti v ledju in stegnih kakor razbite. Vendar sem se vzravnal, upriši roke v tla: hotel sem se pogreti, ker me je zeblo. Ogenj je dogoreval, ostal je samo še pepel in nekaj oglja. Narednik je bil vstal in gledal preko meglene ravnine, čez katero je švigalo nekaj solčnih žarkov.

Vse je spalo krog nas, nekateri na hrbtu, drugi postrani, noge obračajoč proti ognju. Nekateri so hropili ali govorili v spanju. Ko je narednik videl, da sem se vzbudil, je vzel žareč ogel in ga položil na pipo. Potem je pa rekel:

»Hej! Strelec Bertha, mi smo torej zdej v zaledju?«

Jaz nisem razumel popolnoma, kaj je hotel reči.

»Ti se temu čudiš, rekrut?« je rekel dalje. »To je vendar jasno: mi se tu nismo genili, armada pa je šla naprej. Včeraj je stala tam pred nami ob Rippachu, zdej pa stoji za nami pri Lützenu: namesto na čelu, smo zdej v zaledju.«

Pri tem je škodoželjno namežiknil ter parkrat potegnil iz pipe.

»Ali smo zaradi tega kaj na boljšem?« sem vprašal narednika.

»Na boljšem smo zato, ker pridemo pred njimi v Lipsko in Prusom za vrat«, je odgovoril. »To boš pozneje že izpvedel, rekrut.«

Zdej sem pričel opazovati okoličo ter videl pred sabo prostrano, močvirnato ravnino, po kateri sta tekla Gruna in Plavni potok. Z bregov teh potokov se je dvigalo nekaj gričev, v ozadju pa je bila videti večja reka: narednik je rekel, da je Elster. Čez vse to je jutranja megla razgrinjala svojo tancico.

Ko sem se potem obrnil, sem za nami v dolini ugledal vrh zvonika Velikega Gørschena in bolj zadaj na desni in levi pet do šest malih vasi v nizavah med griči, kajti kraj je zelo hribovit in vasi Kaja, Eisdorf, Starsiedel, Rahna, Mali in Veliki Gørschen, katere sem spoznal medtem, leže vse med temi griči ob mafnih, močvirnih ribnikih, ob katerih rastejo topoli, vrbe in breze. Veliki Gørschen, kjer smo bili nastanjeni, je bil v dolini najdalje pomaknjen proti Elsteri; najbolj oddaljena je bila Kaja, za katero drži velika cesta iz Lützena v Lipsko. Po gričih je bilo sicer videti samo stražne ognje naše divizije, a ves tretji armadni zbor je bil nastanjen v vaseh, v Kaji pa je bil glavni kvartir.

Okrog sedme so speče vzbudili bobni in trobente jezdečega topništva in trena. Vojaki so šli dol v vas, nekateri po les, drugi po slamo in seno. Potem so prišli vozovi s krmom in streljivom. Razdelili so kruh in patrone. Mi smo ostali na svojem mestu in pustili armado iti proti Lipskemu, zato je trdil narednik Pinto, da smo zadnja straža.

Iz vasi sta prišli gor k nam dve branjevki. Ker sem še imel pet tolarjev po šest frankov, sem Kiplut in Cebedeju ponudil čašico žganja, češ, da je to dobro proti škodljivi jutranji megli. Tudi naredniku Pinto sem ponudil eno; vzjel jo je ter rekel, da žganje s kruhom človeka dela pogumnega.

Bili smo prav dobre volje in nikomur se ni sanjalo, kakšne strašne stvari se bodo še godile ta dan. Vsi smo mislili, da Rusi in Prusi niti ne mislijo na to, da bi nas iskali za Gruno. A so dobro vedeli, kje smo, in krog desete ure je general Souham s svojimi častniki v skok prijezdil gor po hribu. Nekaj je bil opazil. Jaz sem ravno stal na straži pri piramidah iz pušk. Se danes ga vidim sivolasega, z velikim, beloobšitim klobukom, kako je pridiral na vrh hriba, nastavljal na oko velik daljnogled, se potem vrnil, dirjal v vas in ukazal trobiti za zbiranje.

Predstraže so se pomaknile k nam in Cebedej, ki je imel sokolje oči, je rekel:

»Tu doli ob Elstri čete kar mrgole na vse strani . . . nekaj jih prodira celo v lepem redu, druge pa čez tri mostove vro iz močvirja. To bo ploha, ako vsi ti navale na nas!«

(Dalje prihi.)